

Short communications

**การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอน ตอนบน
อำเภอหินเหิบ จังหวัดเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

**Community Participation in Land Use Planning in Upper Nam Ton
Watershed, Hinherb District, Vientiane Province, Lao PDR**

เกดสะหนา แสงทอง¹

กิติชัย รัตนะ²

วิชา นิยม²

Ketsana Sengthong¹

Kitichai Rattana²

Wicha Niyom²

¹สำนักงานเกษตรและป่าไม้จังหวัดเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Department of Agriculture and Forestry, Vientiane Province, Lao PDR.

E-mail: ket_sengthong@yahoo.com

²คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Faculty of Forestry, Kasetsart University Chatuchack, Bangkok 10900, Thailand

รับต้นฉบับ 14 สิงหาคม 2555

รับลงพิมพ์ 26 กันยายน 2555

ABSTRACT

The objectives were to study the socioeconomic impact, land use type, level of community participation and factors affecting community participation in land use planning in the upper Nam Ton watershed in Hinherb district, Vientiane province, Lao People's Democratic Republic. The study used a questionnaire to collect data from 350 samples/households. Data analysis using statistical software computed the frequency, percentage, maximum, minimum, mean and standard deviation. Hypothesis testing used both a t-test and F-test at a significance level of 0.05.

The study results showed that most respondents were male with an age range of 40-49 years, their religion was Buddhism and they came from the ethnic group of Upland Lao. The majority of the sample had completed primary school level education and held over 20 rai of land under a temporary land use certificate and had major and minor occupations in agriculture. The average household income and expenditure did not exceed 5,000 baht per month. The majority of respondents used their land for paddy rice, grassland, and upland rice and they participated in activities relating to land use planning at a low level.

Factors affecting community participation in land use planning in the upper Nam Ton watershed that were statistically significant at the level of 0.05 were: gender, age, status in the community, education, land use size, major occupation, and minor occupation.

Keywords: Participation, Land use planning

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอน ตอนบน อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้คอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติได้แก่ ค่าความถี่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติ t-test และ F-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุในช่วง 40-49 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเทิง มีระดับการศึกษาจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีที่ดินทำกินมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินประเภทใบรับรองการใช้ประโยชน์ที่ดินชั่วคราว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพรอง มีรายได้และรายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นนาข้าว ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และทำไร่ข้าว กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับน้อย

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอน ตอนบน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในชุมชน ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่ทำกิน อาชีพหลักและอาชีพรอง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คำนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะที่ผ่านมารัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ได้หาแนวทางเพื่อให้เกิดการลงทุนและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น โดยมีนโยบายหลากหลายรูปแบบเพื่อบริหารการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีเพียงรัฐบาลเป็นผู้กำหนด โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบทางลบโดยตรง เห็นได้ชัดว่าผลการดำเนินนโยบายหลากหลายรูปแบบในระยะที่ผ่านมาเมื่อมองภาพรวมของการพัฒนาในระดับชาติ และระดับจังหวัดแล้ว การพัฒนาได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในแต่ละปี กระทรวงแผนการและการลงทุน (2554) ระบุว่าระดับการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (Gross domestic product: GDP) เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.9 ต่อปี เฉลี่ยรายรับต่อคนในปี พ.ศ. 2554 ประมาณ 1,087 แต่เมื่อพิจารณาในมิติของทรัพยากรธรรมชาติ และชุมชนในพื้นที่นั้นๆ เห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขความยากจนของชุมชน รวมทั้งมีผลต่อการลดลง และเสื่อมโทรม

ของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนมากนัก เพราะไม่สามารถตอบสนองความต้องการและศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน

ลุ่มน้ำตอน เป็นลุ่มน้ำขนาดเล็ก เป็นลุ่มน้ำสาขาย่อยของลุ่มน้ำโขง ซึ่งก็เป็นหนึ่งในหลายๆ ลุ่มน้ำที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายที่หลากหลาย เพราะว่าเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ และไม่ถูกต้องตามหลักการจัดการลุ่มน้ำ จากการสำรวจพบว่าการใช้ประโยชน์จากที่ดินป่าไม้มาเป็นที่ดินเกษตร/การทำไร่เลื่อนลอยมากถึง 6,413 เฮกตาร์ หรือประมาณร้อยละ 7.97 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ (Manivong *et al.*, 2004) ส่วนมากอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เป็นพื้นที่ดินน้ำล้นธาร และมีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่ในระยะหลายปีผ่านมาหลายหน่วยงานก็ได้หาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ แต่เป็นการยากที่จะแยกชุมชนออกจากพื้นที่ได้ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ

ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งให้แก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ได้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชน เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยได้กำหนดสมมติฐานคือ เพศ อายุ สถานภาพ ในชุมชน ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ ขนาดพื้นที่ทำกิน อาชีพหลัก อาชีพรอง ปัญหาจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน รูปแบบสิทธิในการถือครองที่ดิน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้จากประชากรทั้งหมดจำนวน 1,444 ครัวเรือน ซึ่งครอบคลุม 9 หมู่บ้าน (สำนักเกษตรและป่าไม้ จังหวัดเวียงจันทน์, 2553) การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้สูตร Yamane (1973) และใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของสุบงข (2526) และ

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 ครัวเรือน รายละเอียดดัง Table 1 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) แบบสอบถามได้แบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามเป็น 6 ตอน โดยมีการทดสอบแบบสอบถาม ได้แก่ การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยการทำการ pretest จำนวน 30 ตัวอย่างในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ลุ่มน้ำศึกษาแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson's method) โดยใช้สูตร KR-20 และวิธีครอนบาคอัลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ตามพวงรัตน์ (2543) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นมีค่ามากกว่า 0.80 ถือว่าใช้ได้ตามเกณฑ์ของ รานินทร์ (2550) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากหนังสือ เอกสารวิชาการ รายงานต่างๆ จากห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา แผน นโยบาย กฎหมาย รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามไปสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 350 ครัวเรือน ระหว่างวันที่ 16-29 มกราคม พ.ศ. 2555 ทำการตรวจสอบแบบสอบถามทุกฉบับเพื่อความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้ค่าทางสถิติได้แก่ ค่าความถี่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Table 1 Population and sample size in each village in upper Nam Ton watershed.

Village	Number of households	Number of samples (Household)
Naxam	152	37
Nathong	53	13
Naway	180	44
Mouk	103	25
Namthom	184	45
Viengkham	170	41
Naphong	270	65
Souanemone	134	32
Khonkene	198	48
	1,444	350

สำหรับการวัดระดับการมีส่วนร่วม โดยใช้คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของ Likert ตามแบบของชานินทร์ (2550) คือ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมให้ 1 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมน้อยให้ 2 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมปานกลางให้ 3 คะแนน เข้าร่วม

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} =$$

กิจกรรมมากให้ 4 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดให้ 5 คะแนน โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วม เป็น 3 ระดับ คือ ระดับการมีส่วนร่วมน้อย ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง และระดับการมีส่วนร่วมมาก โดยพิจารณาจากความกว้างของระดับชั้น ซึ่งคิดจาก

$$\frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนการมีส่วนร่วม คือ ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยโดยใช้ค่า t-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในกรณีที่ตัวแปรอิสระจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน F-test แบบ One-way ANOVA เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในกรณีที่ตัวแปรอิสระจำแนกออกได้มากกว่า 2 กลุ่ม ในกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายกลุ่มจะทำการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe analysis

ผลและวิจารณ์

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นกระบวนการที่ประชาชนผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มวางแผนตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนใช้ประโยชน์ที่ดินภายใต้กรอบกฎหมาย แผนและนโยบายของรัฐ

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 61.71 และเพศหญิงร้อยละ 38.29 มีอายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.86 รองลงมาได้แก่ช่วงอายุ 25-39 ปี 50-59 ปี น้อยกว่า 25 ปี และ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.29 23.43 6.86 และ 6.56 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 55.71 รองลงมาได้แก่ นับถือผีและนับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 31.43 และ 12.86 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเทิง (Upland Lao) คิดเป็นร้อยละ 71.43 และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวลุ่ม (Lowland Lao) คิดเป็นร้อยละ 28.57 มีระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.29 รองลงมา มีระดับการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. ปวส./อนุปริญญา/เทียบเท่า ไม่จบชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้เรียน และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.00 16.86 13.14 13.14 9.71 และ 4.86 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินทำกิน มากกว่า 20 ไร่ ขึ้นไป ร้อยละ 39.14 รองลงมา มีมากกว่า 10-15 ไร่ มากกว่า 15-20 ไร่ 5-10 ไร่ และน้อยกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.29 16.29 12.57 และ 7.71 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 99.43 โดยมีกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินเป็นใบรับรองการใช้ประโยชน์ที่ดินชั่วคราว คิดเป็นร้อยละ 88.25 รองลงมา เป็นใบรับรองการชำระภาษีที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 6.01 และเป็นโฉนดคิดเป็นร้อยละ 5.74 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 90.90 และนอกภาคเกษตรกรรม คิดเป็น

ร้อยละ 9.10 กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 45.10 โดยประกอบอาชีพรองในภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 53.80 และนอกภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 46.20 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 77.71 รองลงมาได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 16.57 และมีรายได้มากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 5.72 ส่วนรายจ่ายรวมของครัวเรือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 83.14 รองลงมาได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 15.14 และมีรายจ่ายมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 1.72

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 34.34 รองลงมาได้แก่ใช้เป็นนาข้าว ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ พืชไร่ ป่าไม้ พืชสวน ไม้ยืนต้น และไม้ผล คิดเป็นร้อยละ 27.48 18.25 9.62 4.42 3.53 1.77 และ 0.59 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับเมื่อจำแนกตามพื้นที่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เป็นนาข้าว มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 3,452.30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.94 รองลงมาใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 2,424.31 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.94 และกลุ่มตัวอย่างมีการใช้พื้นที่น้อยที่สุดได้แก่ พื้นที่ไม้ผล (มะม่วง) มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 24.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.26 ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดดัง Table 2

ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 คะแนน โดยการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.92 คะแนน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับน้อย รองลงมาได้แก่การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการติดตามและ

Table 2 Land use types of respondents in upper Nam Ton watershed.

Land use type	Frequency	Percent	Land use size	
			Rai	Percentage
Paddy rice	280	27.48	3,452.30	36.94
Upland rice	98	9.62	2,325.25	24.88
Bananas	36	3.53	106.04	1.13
Plantation (Rubber tree, Teak)	18	1.77	181.26	1.94
Fruit (Mango)	6	0.59	24.50	0.26
Grassland	186	18.25	2,424.31	25.94
Forest	45	4.42	596.33	6.38
Residence	350	34.34	235.50	2.53
	1,019	100.00	9,345.49	100.00

ประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 1.91 และ 1.76 คะแนน จัดว่าเป็นการมีส่วนร่วมในระดับน้อย รายละเอียดดัง Table 3 โดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับที่

น้อย เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ เป็นการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นส่วนมาก ด้วยอัตรากำลังเจ้าหน้าที่มีน้อย รวมทั้งงบประมาณและเวลาก็มีจำกัด จึงทำให้

การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอาจจะมีน้อยและไม่ทั่วถึง แต่เมื่อแยกกลุ่มตัวอย่างตามระดับการมีส่วนร่วมแล้วพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 76.86 รองลงมาได้แก่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 14.57 และมีส่วนร่วมในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 8.57 รายละเอียด

ดัง Table 4 กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในระดับมาก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ากลุ่มที่มีสถานภาพในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสมาชิกในชุมชนในเวลาเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเข้าไปดำเนินงานในชุมชน

Table 3 Level of participation in each activity in upper Nam Ton watershed.

(n=350)

Activity	$\bar{X}$	S.D.	Level of participation
1. Planning process	1.91	1.11	Low
2. Implementation process	1.92	0.93	Low
3. Monitoring and evaluation process	1.76	1.02	Low
Total	1.86	1.02	Low

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยกำหนดสมมติฐานการศึกษาไว้ 11 สมมติฐาน ซึ่ง การทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้ t-test และใช้ F-test แบบ One-way ANOVA มีรายละเอียดดังนี้

Table 4 Frequency and percentage of sample by level of participation.

(n=350)

Level of participation	$\bar{X}$	Frequency	Percentage
Low	1.00-2.33	269	76.86
Moderate	2.34-3.66	51	14.57
High	3.67-5.00	30	8.57
Total		350	100.00

สมมติฐานที่ 1 เพศของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่ต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 และ 1.48 คะแนนตามลำดับ ($t=6.567$, $\text{Sig.}=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่าเพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ลุ่มน้ำดอน ตอนบน เนื่องจากชุมชนที่อาศัยในพื้นที่นี้ส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมบทบาทเพศหญิงยังมีน้อย เห็นได้ว่าเพศชายและหญิงมีบทบาทและหน้าที่ต่างกัน ซึ่งเพศชายมีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัวและมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าเพศหญิง จึงมีความแตกต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ วิลาสินี (2548) พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สมมติฐานที่ 2 อายุของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่ต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 คะแนน รองลงมาได้แก่ อายุน้อยกว่า 25 ปี อายุ 50-59 ปี อายุ 40-49 ปี และอายุ 25-39 ปี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.09 1.89 1.86 และ 1.67 คะแนน ตามลำดับ ($F=6.816$, $Sig.=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายกลุ่มเป็นราย

คู่โดยใช้ Scheffe analysis พบว่า กลุ่มที่มี 60 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างกันกับกลุ่มที่มีอายุ 25-39 ปี อายุ 40-49 ปี และอายุ 50-59 ปี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังแสดงใน Table 6 แสดงว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำดอนคอนบน เนื่องจากกลุ่มคนที่มี 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นคนที่อยู่ในชุมชนมานานอาจจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทางที่เสื่อมโทรมลงในหลายๆ ปีที่ผ่านมา จึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ

Table 5 Means comparison of community participation in land use planning.

(n=350)							
Independent variable	n	$\bar{X}$	SD	t	F	df	Sig.
Gender							
Male	216	2.14	1.08	6.567	-	348	0.000*
Female	134	1.48	0.60				
Age							
Less than 25 years	24	2.09	0.96	-	6.816	4	0.000*
25-39 years	106	1.67	0.91				
40-49 years	115	1.86	1.05				
50-59 years	82	1.89	0.88				
60 years up	23	2.78	0.76				
Community status							
No status	265	1.62	0.74	-10.377	-	348	0.000*
Status	85	2.73	1.15				
Education							
				-	9.369	6	0.000*
No education	34	2.07	0.77				
Not pass Primary School	46	1.42	0.49				
Primary school	85	1.77	0.92				
Secondary school	46	1.85	0.92				
High school	63	2.58	1.33				
Diploma	59	1.66	0.73				
Bachelor degree	17	1.68	0.59				
Ethnic group							
Lowland Lao	100	1.77	0.77	-1.390	-	348	0.114 ^{ns}
Upland Lao	250	1.93	1.05				

Table 5 Cont.

(n=350)

Independent variable	n	$\bar{X}$	SD	t	F	df	Sig.
Land size (rai)							
Less than 5	27	1.34	0.52	-	16.281	4	0.000*
5-10	44	1.67	0.82				
Over 10-15	85	1.57	0.52				
Over 15-20	57	1.60	0.58				
Over 20	137	2.37	1.23				
Major occupation							
Outside agriculture	32	1.42	0.44	-2.839	-	348	0.000*
In agriculture	318	1.93	1.01				
Minor occupation							
No minor occupation	192	1.56	0.62	-7.393	-	348	0.000*
Minor occupation	158	2.28	1.17				
Land use problem							
Minimum	338	1.88	0.99	-0.966	-	348	0.351 ^{ns}
Moderate	12	2.04	0.52				
Land tenure type							
Temporary land use	308	1.85	0.94	-1.728	-	348	0.149 ^{ns}
Permanent land use	42	2.13	1.18				
Understanding of natural resources conservation							
Minimum	40	2.00	0.91	0.837	-	348	0.433 ^{ns}
Maximum	310	1.87	0.99				

Remarks: * significant at level of 0.05, ^{ns} not significant at level of 0.05

Table 6 Age pair comparison of community participation in land use planning.

(n=350)

Age	$\bar{X}$	Less than 25 2.09	25-39 1.67	40-49 1.86	50-59 1.89	60 up 2.78
Less than 25 years	2.09	-				-0.69 ^{ns}
25-39 years	1.67				0.20 ^{ns}	-1.11*
40-49 years	1.86			0.23 ^{ns}	-0.22 ^{ns}	-0.92*
50-59 years	1.89		0.42 ^{ns}	-0.19 ^{ns}	-0.03 ^{ns}	-0.89*
60 years up	2.78		-	-	-	-

Remarks: * significant at level of 0.05, ^{ns} not significant at level of 0.05

สมมติฐานที่ 3 สถานภาพในชุมชนต่างกัน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีตำแหน่งในชุมชนมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มลูกบ้านซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 และ 1.62 คะแนนตามลำดับ ($t=-10.377$, $Sig.=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า การที่มีสถานภาพในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนตอนบน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมทรีพยากรณ์ (2552) ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานของชุมชนส่วนใหญ่ นั้น ริเริ่มโดยผู้นำชุมชน และลูกบ้านส่วนใหญ่เชื่อฟังและให้ความเคารพคิดเห็นของผู้นำชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ส่งผ่านมายังผู้นำชุมชนก่อน ดังนั้นผู้ที่มีสถานภาพในชุมชนจึงมีการมีส่วนร่วมมากกว่าลูกบ้าน

สมมติฐานที่ 4 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่ต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการ

ศึกษา พบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่กลุ่มที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 คะแนน รองลงมาได้แก่กลุ่มที่ไม่ได้เรียน จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จบชั้นประถมศึกษา จบปริญญาตรี จบ ปวช. ปวส./อนุปริญญาและ ไม่จบชั้นประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 1.85 1.77 1.68 1.66 และ 1.42 คะแนนตามลำดับ ($F=9.369$, $Sig.=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่โดยใช้ Scheffe analysis พบว่า กลุ่มจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความแตกต่างกันกับ กลุ่มไม่จบชั้นประถมศึกษา จบชั้นประถมศึกษา กลุ่มจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จบ ปวช. ปวส./อนุปริญญา และจบปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังแสดงใน Table 7 แสดงว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนตอนบน เนื่องจากว่ากลุ่มตัวอย่างที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้ในชุมชน จึงทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่างกัน

Table 7 Education pair comparison of community participation in land use planning.

(n=350)

Education	$\bar{X}$	(A) 2.07	(B) 1.42	(C) 1.77	(D) 1.85	(E) 2.58	(F) 1.66	(G) 1.68
No education (A)	2.07	-	0.65 ^{ns}	0.30 ^{ns}	0.22 ^{ns}	-0.51 ^{ns}	0.41 ^{ns}	0.39 ^{ns}
Not pass primary school (B)	1.42		-	-0.35 ^{ns}	-0.43 ^{ns}	-1.16*	-0.24 ^{ns}	-0.26 ^{ns}
Primary school (C)	1.77			-	-0.08 ^{ns}	-0.81*	0.11 ^{ns}	0.09 ^{ns}
Secondary school (D)	1.85				-	-0.73*	0.19 ^{ns}	0.17 ^{ns}
High school (E)	2.58					-	0.92*	0.90*
Diploma (F)	1.66						-	-0.02 ^{ns}
Bachelor (G)	1.68							-

Remarks: * significant at level of 0.05, ^{ns} not significant at level of 0.05

สมมติฐานที่ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเทิงมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวลุ่ม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 และ 1.77 คะแนนตามลำดับ ($t=-1.390$, $Sig.=0.165$) ดังแสดงใน Table 5 จึง

ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เนื่องจากว่าชุมชนเหล่านี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วยกันมานานมีการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีด้วยกัน บ้างก็มีการสร้างครอบครัวร่วมกัน การเข้าร่วมในกิจกรรมจึงไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 จำนวนพื้นที่ทำกินของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่กลุ่มที่มีพื้นที่ทำกินมากกว่า 20 ไร่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.37 คะแนน รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีพื้นที่ทำกิน 5-10 ไร่ มากกว่า 15-20 ไร่ มากกว่า 10-15 ไร่ และน้อยกว่า 5 ไร่ โดยมี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 1.60 1.57 และ 1.34 คะแนนตามลำดับ ($F=16.281$, $Sig.=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่โดยใช้ Scheffe analysis พบว่า กลุ่มที่มีพื้นที่ทำกินมากกว่า 20 ไร่ มีความแตกต่างกันกับกลุ่มที่มีพื้นที่ทำกินน้อยกว่า 5 ไร่ 5-10 ไร่ มากกว่า 10-15 ไร่ และมากกว่า 15-20 ไร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังแสดงใน Table 8 แสดงว่าจำนวนพื้นที่ทำกินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เนื่องจากว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดพื้นที่ทำกินมากกว่า 20 ไร่ ล้วนแล้วแต่เป็นคนที่มีสถานภาพในชุมชน จึงทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่างกับกลุ่มอื่นๆ

Table 8 Land size pair comparison of community participation in land use planning.

Land size (rai)	$\bar{X}$	Less than 5 1.40	5-10 1.67	Over 10-15 1.57	Over 15-20 1.60	Over 20 2.37
Less than 5	1.40	-	-0.27 ^{ns}	-0.17 ^{ns}	-0.20 ^{ns}	-0.97*
5-10	1.67		-	0.10 ^{ns}	0.07 ^{ns}	-0.70*
Over 10-15	1.57			-	-0.03 ^{ns}	-0.80*
Over 15-20	1.60				-	-0.77*
Over 20	2.37					-

Remarks: * significant at level of 0.05, ^{ns} not significant at level of 0.05

สมมติฐานที่ 7 อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพในภาคเกษตรมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอาชีพนอกภาคเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 และ 1.42 คะแนนตามลำดับ ($t=-2.839$, $Sig.=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า อาชีพหลักเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เนื่องจากว่าอาชีพในภาคเกษตรเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยตรง ส่วนคนที่มิอาชีพนอกภาคเกษตรจะมีอาชีพ

เป็นข้าราชการ ค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว จึงทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทนา (2549) ที่พบว่า อาชีพหลักของประชาชนไม่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน

สมมติฐานที่ 8 การมีอาชีพรองและไม่มีอาชีพรองของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มมีอาชีพรองมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มไม่มีอาชีพรอง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 และ 1.56 คะแนนตามลำดับ ($t=-7.393$, $Sig.=0.000$) ดังแสดงใน Table 5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า การมีอาชีพรองและไม่มีอาชีพ

รองเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เนื่องจากว่ากลุ่มคนที่อาศัยหรือมีส่วนใหญ่มีอาชีพในภาคเกษตรและมีอาชีพรับจ้างในภาคเกษตรจึงทำให้มีการเข้าร่วมในกิจกรรมมากและแตกต่างกับกลุ่มที่ไม่มีอาชีพหรือ

สมมติฐานที่ 9 การได้รับปัญหาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ได้รับปัญหาระดับปานกลางและกลุ่มที่ได้รับปัญหาน้อยมีส่วนร่วมเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 และ 1.88 คะแนนตามลำดับ ($t=-0.966$, $Sig.=0.351$) ดังแสดงใน Table 5 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงปัญหาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับปัญหาน้อยมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มได้รับปัญหาในระดับปานกลางจึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 10 รูปแบบสิทธิในการถือครองที่ดินของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่ต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีโฉนดและใบรับรองการชำระภาษีที่ดินและกลุ่มตัวอย่างที่มีใบรับรองการใช้ประโยชน์ที่ดินชั่วคราวมีส่วนร่วมเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 และ 1.85 คะแนนตามลำดับ ($t=-1.728$, $Sig.=0.149$) ดังแสดงใน Table 5 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่ารูปแบบสิทธิในการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เนื่องจากว่าการที่มีสิทธิถือครองที่ดินรูปแบบใดๆ ก็ตาม ก็มีสิทธิในการใช้ประโยชน์เท่ากัน จึงมีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ต่างกัน

สมมติฐานที่ 11 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนต่างกันส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวางแผน

การใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ น้อยและกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้มาก มีส่วนร่วมเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 และ 1.87 คะแนนตามลำดับ ($t=0.837$, $Sig.=0.433$) ดังแสดงใน Table 5 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน ซึ่งสอดคล้องกับ มนตรี (2553) และวีระยุทธ (2550)

สรุป

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.71 มีอายุในช่วง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.86 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 55.71 และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเทิง คิดเป็นร้อยละ 71.43 โดยมีระดับการศึกษาจบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.29 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 39.14 มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 99.43 โดยมีกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินเป็นใบรับรองการใช้ประโยชน์ที่ดินชั่วคราว คิดเป็นร้อยละ 88.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบในภาคเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 90.90 และเป็นอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 53.80 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้และรายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 77.71 และ 83.14 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นนาข้าว ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และทำไร่ข้าว คิดเป็นร้อยละ 36.94 25.94 และ 24.88 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมกิจกรรมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 คะแนน

การทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน ได้แก่ เพศ

อายุ สถานภาพในชุมชน ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่ทำกิน อาชีพหลัก อาชีพรอง

ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ได้จากผลการศึกษาคือ 1) ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับชุมชนเนื่องจากชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่เป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง และควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน และ 2) ควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทเพศหญิงและเพศชาย ในชุมชนที่มีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ. 2552. รายงานผลการวิจัย การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ: กรณีศึกษาลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก (ฉบับรายงานการศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ). กรมทรัพยากรน้ำและ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

กระทรวงแผนการและการลงทุน. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7. กระทรวงแผนการและการลงทุน, นครหลวงเวียงจันทน์.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2550. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. บริษัท วีอินเตอร์พรีนซ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

นันทนา ฉิมพาลี. 2549. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าแดง ตำบลทุ่งพง อำเภอหนองหลวง จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

มนตรี ประดิษฐ์ผล. 2553. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิลาลินี กัยวิทย์โกศล. 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วีระยุทธ โพธิ์ถาวร. 2550. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนบ้านห้วยไผ่ ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักเกษตรและป่าไม้จังหวัดเวียงจันทน์. 2553. รายงานการสำรวจสถิติเกษตรกรรมทั่วประเทศครั้งที่ 2. จังหวัดเวียงจันทน์.

สุบงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Manivong, K., L. Xayvongsa, O. Ongkeo, S. Ketphanh and S. Piar. 2004. **Management of Pilot Watershed Areas in Lao PDR.** Baseline Survey Part II: Baseline Survey Nam Ton Pilot Area, Vientiane, Lao PDR.

Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introduction Analysis.** 3rd ed., Harper International Edition, Tokyo.